

Verscheidene van de *Kapo's* (ze werden, gelijk in hoofdstuk 5 al vermeld, in Ommen als 'Kapoets' aangeduid) traden overigens even hardhandig tegen hun medegevangenen op als talrijke bewakers, en 'de *Ober-Kaput*', aldus een gevangene, 'was nog gemener dan Boxmeer.'¹ De naam van die *Ober-Kaput* is ons niet bekend.

Van Amersfoort verschilde Ommen doordat men er gemakkelijker uit kon ontvluchten en doordat er geen hongersnood heerste. Wat die ontvluchtingen betreft: er zijn er vele geweest maar wij kennen geen cijfers; vluchtelingen die weer gegrepen waren, kregen in de regel stokslagen en werden enige tijd in de bunker opgesloten: een klein betonnen bouwswel waarin bijna steeds water stond. Wat het voedsel betreft: er was in Ommen meer te eten dan in Amersfoort, maar de bewakers lieten voor het verorberen van de warme maaltijd bij voorkeur maar drie minuten tijd: dan werd in de ctensbarak op een fluitje geblazen en dan 'moesten wij', aldus een gevangene, 'allen tegelijk naar buiten en wel zo snel mogelijk. Dat ging natuurlijk niet vlug, omdat ongeveer driehonderd mensen door een nauwe deur moesten. Boxmeer en zijn medewerkers sloegen ons dan met stokken letterlijk de deur uit.'²

De 'behuizing' was in Ommen nog iets slechter dan in Amersfoort: de gevangenen (zij werden door de bewakers meestal '*Knackers*', duitendieven, genoemd) sliepen niet op britsen, maar in smerige hangmatten die tussen ijzeren stangen hingen. Bij aankomst in het kamp werden zij allen kaalgeschoren. Zij waren gekleed in oude en versleten legeruniformen (de z.g. 'stalkleding' van de Landmacht) en moesten dagelijks lang op appèl staan, in de ochtend en de namiddag telkens ongeveer een uur. Zij werkten meestal buiten het kamp: ten dele in de bossen, ten dele op het land. Gewapende bewakers gingen dan mee. Het werk was zwaar. In de bossen moest men met bomen sjouwen, op het land werd geploegd en geëgd, maar ploeg en eg werden dan door telkens vijf gevangenen getrokken. 'De eggen', aldus een hunner, 'werden met een blok verzwaard, waarop een bewaker ging zitten. Het parool was: trekken of die dag geen eten. Zo ging het, dag in, dag uit.'³ Zondag was een rustdag. Merkwaardig genoeg, werd dan gelegenheid gegeven tot kerkbezoek (*Generalkommissar* Schmidt wilde de kerken geen

¹ Gemeentepolitie Zwolle: p.v. inz. J. F. J. Boxmeer (17 juli 1946), p. 2 (getuige G. Adolfsen) (a.v.). ² PRA-Den Haag: p.v. inz. J. F. J. Boxmeer, p. 1 (getuige Th. Heins). ³ G. J. Krijgsman: 'Het leven van een Knacker is taai' in *Nederland gedenk. Gedenkboek van het Nederlandse concentratiekamp 'Erika' te Ommen* (1946), p. 28.